

2020 / Vol:6, Issue:31 / pp.1510-1522

RESEARCH ARTICLE

Arrival Date : 03.09.2020

Published Date : 19.10.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.403>

Reference : Günindi Ersöz, A. (2020). "Bir Salgını Kadın Olarak Deneyimlemek: Covid-19 Günlerinde Ev İçindeki Yaşamın Eşitsiz Doğası", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(31):1510-1522

BİR SALGINI KADIN OLARAK DENEYİMLEMELİK: COVID-19 GÜNLERİNDE EV İÇİNDEKİ YAŞAMIN EŞİTSİZ DOĞASI

Experiencing A Pandemic As A Woman: Unequal Nature Of Domestic Sphere In The Time Of Covid-19

Doçent Dr. Aysel GÜNİNDİ ERSÖZ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Ankara/Türkiye

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0002-2382-995X>

ÖZET

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını dünyada genelinde milyonlarca kişinin virüse yakalanması ve yüzbinlerce kişinin de ölümü ile etkisini göstermeye devam etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün bunu bir pandemi ilan etmesinin hemen ardından tüm ülkeler gibi Türkiye'de 16 Mart 2020 tarihinde birçok radikal karar alarak virüsün yayılmasını önlemeye çalışmıştır. Bu süreçte; okullar kapatılarak online eğitime geçilmiş, uzaktan çalışma uygulamaya konulmuş, 18 yaş altı ve 65 yaş üstüne sokağa çıkma yasağı getirilmiş, Ramazan bayramı ile hafta sonu tatillerinde sokağa çıkmak yasaklanmış ve daha birçok önlem uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreç tüm toplumsal gruplar için çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Kuşkusuz pandemi sürecinden en fazla etkilenen gruplar arasında kadınlar da bulunmaktadır. Kadınların koronavirüs günlerindeki ev içi yaşamını incelemek amacıyla nicel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma 18-30 Mayıs 2020 tarihleri arasında 413 kadının katılımıyla Google formlar üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara Facebook, whatsapp ve e posta yoluyla ulaşılarak anket formunun linki verilmiştir. Çalışmanın temel bulgularına göre, salgın öncesinde de çoğunluğu kadınlar tarafından yapılan ev içi işlere(yemek, bulaşık, çamaşır, ütü, çocukların bakım ve ödevlerine yardım ve temizlik vb.) ayırdıkları sürelerde artış meydana gelmiş, buna e ve alınan ürünlerin hijyeni için harcanan süreler eklensinde kadınların iş yükleri aşırı şekilde artmıştır. Diğer önemli bir bulgu da uzaktan çalışmak zorunda kalan özellikle küçük çocuğu/ okul çağında çocuğu olan annelerin yaşadığı ikili hatta üçlü rollerini aynı anda oynamaktan kaynaklı sorunlardır. Sayıları çok fazla olmasa da kadınlar ilk defa salgın sürecinde eşlerinden şiddet gördüklerini ve eşyle yaşadıkları tartışmaların arttığını söylemişlerdir. Bu süreçte kadınların deneyimleri ailesel rollerle sınırlı kalmış, iş verimlikleri düşmüş, uyum ve sağlık sorunları yaşamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, pandemi, ev içi işbölümü, kadın, uzaktan çalışma, kadına yönelik şiddet

ABSTRACT

The Covid-19 epidemic, which emerged in December 2019, affected the whole world, caused millions of people to catch the virus and the death of hundreds of thousands of people worldwide. After World Health Organization declared it as pandemic, Turkey as many other countries has taken various radical decisions to prevent the virus from spreading. In this process, schools were closed and online education was started, remote work was put into practice, a curfew was imposed for those under 18 and over 65 years of age, the curfew was imposed during Ramadan and weekend holidays, and many other precautions were taken. This process brought along various problems for all social groups. Undoubtedly, women are among the groups most affected by the pandemic process. The study was conducted between 18-30 May 2020 by using Google forms, with the participation of 413 women. Participants were sent a link to the questionnaire form via Facebook, WhatsApp and e-mail. According to the main findings of the study, there has been an increase in the time allocated to domestic work (cooking, washing, washing, ironing, helping children with care and homework, etc.), mostly done by women before the epidemic. In addition to these domestic works, with the time spent for the hygiene of the products taken to the house, the workload of women has increased dramatically. Working remotely has been particularly challenging for mothers with young children / school-age children because of the increasing domestic workload of women. The women participating in the study emphasized that concepts such as working day, working hours and lunchbreak have disappeared, and it is difficult to define the boundary between housework requirements and occupational requirements. Although not many, some participants stated that for the first time they were subjected to violence by their spouses during the epidemic and that their discussions with their spouses increased. It is among the findings of the study that in this process, women's experiences are limited to familial roles, their work efficiency decreases, and they experience an increase in adjustment and health problems.

Keywords: Covid-19, Pandemia, domestic labor, women, remote work, violence against women

1. GİRİŞ

Sırf biyolojik cinsiyetine bakarak oluşturulan toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınların ev içi işleri yapması gerektiği genel kabul görmüş ve bu beklenti toplum tarafından kadınların ve erkeklerin belleğine daha doğumlarından itibaren yerleştirilmeye çalışılmıştır. Kadınlar “iyi anne” ve “iyi ev hanımı” olmaya koşullandırılırken erkekler “ev işlerinde sorumlu tutulmadıkları” yönünde sosyalleşmişlerdir. Daha iki cins için hayatlarının başlangıcında inşa edilmeye başlanan cinsiyet rolleri kendini en çok kız ve erkek çocuklarına alınan “oyuncaklarda” gösterir. Kız çocuklarına tipik olarak gelecekteki rollerine hazırlaması için ütü, mutfak seti, yemek takımı, elektrik süpürgesi gibi oyuncaklarla gelecekte ondan nelerin beklendiğinin altı tekrar tekrar çizilir. Erkek çocuklarına babalığa hazırlanması için oyuncak bebek alınmazken, anneliğe hazırlanması için kız çocuklarına oyuncak bebek alınır. Oyuncak bebeği ile oynayan ve oyuncak yemek seti ile temsili yemek yapan ve bunları aile üyelerine servis eden kız çocuğundan ailenin bütün üyeleri özellikle baba ve erkek kardeş son derece hoşnut, kız çocuğunun temsili ikramının tadını çıkarırken “aferin benim kızıma” diyerek ödüllendirme yoluyla rollerin kabul ve devamlılığını sağlarlar. Bu sosyalizasyon sürecinde erkek çocuk ev işinin “kız kardeşine” ileri de “eşine” ait olduğu bilgisini bir tutum olarak ileride davranışa dönüştürmek için içselleştirir.

Toplumsal değişmelerin baş döndürücü hızına, kadının meslek sahibi olması, ekonomik hayata katılımı ve buna bağlı statüsünün artmasına rağmen ev içi işlerden birincil derecede sorumlu olmaya devam eder. Yukarıda anlatılan ön kabuller ve beklentiler kendisini pandemi dönemlerinde de göstermektedir. Nitekim Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan çeşitli önlem ve sokağa çıkma yasakları “evde kal” olarak ifade edilen uygulamalar ister ev kadını olsun isterse işini evden yapmaya devam eden çalışan kadınların iş yüklerinin altında ezilmelerine neden olmuştur. Kadınlar ev işleri ve çocuk bakımı gibi duygusal, sosyal ilişkileri oluşturma ve sürdürme sorumluluğu bu dönemde de yerine getirmeye devam etmişlerdir. Okulların kapalı olması, ücretli yardım alma ya da dışarıda yemek veya sipariş verme gibi olanakların ortadan kalmasıyla bu dönemde kadınlar anne, öğretmen, eş, ev kadını, yaşlı bakıcısı, temizlikçi, aşçı ve çalışan kadın gibi rollerini aynı anda oynamak zorunda kalmıştır.

Pandemi sürecinde kadınlar sadece ev işleri, çocuk bakımı veya yaşlıların bakımı ile ilgilenmek zorunda kalmamışlar aynı zamanda “evde kal” söylemleri ile aile içinde artan şiddet karşısında savunmasız bırakılmışlardır. Bu kapsamda çalışmada kadınların salgın günlerinde geleneksel rollerinde (yemek, bulaşık, çamaşır, çocuk bakımı, çocukların eğitimi vb.) ve gerekli hijyen şartlarının sağlanması için iş yüklerinin artırıp artırmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Evden çalışmak zorunda kalan kadınların yaşadığı zorluklar ile aile içi etkisi şiddette araştırılmıştır. Kısaca çalışma kadınların Covid-19 günlerindeki ev içindeki deneyimlerine odaklanmaktadır.

2. EV İÇİ İŞBÖLÜMÜ VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Yaygın olarak kabul gören ve doğal olarak algılandığı için hiç sorun sallaştırılmayan ev içi işbölümünün cinsiyetçi doğası Covid-19 salgın günlerinde kadınlar açısından çok daha zorlu geçmiştir. Ataerkil ideoloji erkeğin eve ekmek getirmesine karşılık, kadının da çocuk bakımı, hasta veya yaşlı bakımı, ev işleri, yemek yapması veya dışarıdan alınabilecek malzemeleri evde üretmesi(konserve, erişte, reçel yapmak, dikiş, nakış veya dantel örmek)gibi cinsiyetçi işbölümünü normal karşılamakta hatta bu yönde güçlü beklentiler geliştirmektedir. Kadının ücret almadan ev işlerinin tamamını yapmasının cinsiyete dayalı bir ayrımcılık olduğunu hatırlatma görevi feministlere kalmıştır. Feminist bakış açısı haklı olarak kadının ev içi işlerin tamamından sorumlu tutulmalarını sorun olarak görmekte ve bunu kadınlara yönelik bir ayrımcılık ve eşitsizlik olarak değerlendirmektedirler.

Ev içi işbölümüne ilişkin iki temel yaklaşımdan bahsedilebilir. Bunlardan birincisi Parsons'ın işbölümünün tipik olarak cinsiyet temelinde ayrımlaştırdığı ve onun uzantısı niteliğinde olan biyolojik indirgemeci yaklaşımlardır. Denge kavramı Parsons için önemlidir. Denge durumu

toplumdaki rol beklentilerinin toplumun tüm üyelerince bilindiği bir koşulla elde edilir. Rol beklentilerinde karşılaşılan yanlışlıklar ve bunların sonucunda meydana gelecek gerilimin ortadan kaldırılması toplumsal mekanizmalar yolu ile olur. Burada sosyalleştirme ve sosyal kontrol bireyi yaşadığı topluma hazırlar. Bu yolla sistemin dengede kalması sağlanır(Canatan,2018:66). Parsons'ın görüşleri ev ve işyerindeki rol ve birlikteliklerin farklılaştığını ve işlevlerin ayrıldığını bunun da cinsiyete göre olduğunu iddia eder. Buna göre roller “dışavurumsal” ve “araçsal” olmak üzere ikiye bölünmüştür. “Araçsal” rollerden sorumlu olan erkek dışarıda çalışarak evin geçimini sağlamakta, yani değişim değeri üreterek daha fazla değer bulmaktadır. Dışavurumsal rollerde uzmanlaşan kadın ise buna karşılık ev işleri ve çocuk bakım işlerini üstlenerek daha değersiz kabul edilen “kullanım değeri” üretmektedir. Rollerin cinsiyet bazında bölünmüş olması Parsons için “doğal” bir süreçtir. Eğer kadın erkeğin, erkek de kadının yaptığı işleri yapmaya kalkarsa aile sistemi zarar görecektir. Benzer geleneksel görüşler biyolojik cinsiyeti temel alarak, ev işleri ve çocuk bakımını kadınların üstlenmesini “doğal” ve “verili” olarak kabul ederek “norm” haline gelmesini olağan kabul etmişlerdir. Toplumsal değişme gerçeğini göz ardı eden bu yaklaşım özellikle feministlerin eleştirisine maruz kalmıştır.

Ev içi işbölümü konusundaki diğer yaklaşımlar kadının yeniden üretim sürecindeki rolünü sorun olarak algılayan feminist yaklaşımlardır. Özellikle 1960'lardan sonra ivme kazanan ikinci dalga feminist hareket kadının ücretli işlerden uzak tutulmasını, çalışan kadınların ev içi işlerdeki sorumluluğunun neden azalmadığını tartışmalarına taşımışlardır. Özellikle radikal feministlerce kadınların sömürülmesinden esas sorumlu olanın ataerkil yapı olduğu ve ataerkil yapı ile mücadele edilmesi gerektiği sıklıkla ifade edilmiştir. Çünkü kadınlar ücret karşılığı çalıştıklarında yani eve ekmek getirdiklerinde bile ev içi işlerden muaf tutulmamakta, aksine ücretli işten eve döndükten sonra ücretsiz ev işleri başlamaktadır. Aile kurumundaki birçok sorumluluğun kadına ait olması ve aile içi rollerde kadınların daha fazla sorumluluk alması kadını, özel alana hapsederek üretim sürecinden kopardığı ya da çalışan kadın ve ev kadını rollerini aynı anda yerine getirerek sömürüldüğü noktasında eleştirilmektedirler. Kadının ev içi işlerde daha fazla sorumluluk alması feminist bakış açısına göre sorunlu ve eşitsiz bir durumdur.

3. COVID-19 SALGIN GÜNLERİNDE KADIN OLMAK

3.1. Covid-19 Salgını ve Ev İçi İşbölümü

Kadınlar yaşı, mesleği, ekonomik durumu, geliri, etnik grubu, dini görüşü vb. özellikleri ne olursa olsun çocuk yetiştirmek, yemek pişirmek, temizlik yapmak, kırsal alanda yaşıyorsa su ve yakacak odun taşımak, yaşlı akrabalarına bakmak, alışveriş yapmak ile aile ve akrabalık ilişkilerini sürdürülmesinden birincil derecede sorumludur. Dünya genelinde bu tür işlerin yaklaşık %80'i kadınlar tarafından yerine getirilmektedir.

Nitekim yapılan çalışmalarda kadınların çalışma yaşamına katılmasının onları ev işlerinden birincil derecede sorumlu olduğu anlayışını çok da değiştirmede göstermektedir. 1990'lı yıllarda Türkiye'de Kamu da yönetici olarak çalışan kadınlar ve onların eşleri ile yapılan bir doktora çalışması ev içindeki cinsiyetçi işbölümünü göstermektedir. Araştırmaya katılan yönetici kadınlar çocukları ile ilgilenmek için haftada 10.11 saat vakit harcarken, eşlerin harcadığı zaman kadınların yarısı (5.85) kadar olduğu görülmüştür. Kadınla erkek arasındaki makas esasen yemek, bulaşık, çamaşır gibi ev içi işbölümünde kendini göstermektedir. Yönetici kadınlar bir haftada ortalama olarak 7.34 saatini yemek yapmak için harcarken bu oran erkeklerde bir saat (0,99) bile değildir. Yine kadınların bulaşık ve çamaşır yıkamak için ayırdığı süre (4.06) erkeklerin (0,37) on katıdır(Günindi-Ersöz,1999:114).

Kadınların ev içi işlerden birincil derecede sorumlu olduğu anlayışı Covid-19 pandemi sürecinde de bozulmamış ve ev içi sorumluluklar büyük oranda kadınlar tarafından yapılmıştır. Ev işleri ve çocukların bakımından kadınların sorumlu tutulmaları, okulların kapatılması ve online eğitime geçilmesi ile anneler birde çocuklarının öğretmeni rolünü üstlenerek onların dersleri, ödevleri ve etkinlikleriyle daha fazla ilgilenmek zorunda kalmıştır. Diğer yandan temizlik, yemek, bulaşık,

çamaşır, yaşlı bakımı, eve alınan ürünlerin hijyen şartlarına göre yerleştirilmesi gibi işlerde bu dönemde artış göstermiştir. Bunun yanına birde uzaktan çalışma eklenince “pandeminin kadını çok daha fazla etkilediğine tanıklık edilmiştir. Pandemi sürecinde özellikle eğitim sektöründeki evden çalışma uygulaması beraberinde zaman azlığı, hazırlanma, uyum ve teknoloji ile bağlantı farklı sorunlar yaratmıştır.

Zaman içinde erkeklerin ev içi işlerde sorumluluk almasında belli kırılmalar olsa da ev içi sorumlulukların kadınların asli işi olduğunu düşünen anlayışta çok da yol kaydedilmemiştir. İPSOS Araştırma Merkezinin pandemi sürecinde yaptığı çalışma aradan geçen zamana karşın ev içi işbölümünde cinsiyet eşitliğini sağlamaya henüz yaklaşamadığını gösteriyor. İPSOS tarafından 14. Dönemi tamamlanan “Koronavirüs Salgını ve Toplum Kamuoyu” Araştırmasında da; salgın sürecinde kadın ve erkekler arasında işsiz kalma, gelir kaybı, hane içi ve hane dışı artan görev ve sorumluluklar gibi konularda ortaya çıkan eşitsizliklere vurgu yapılmıştır. Uzaktan eğitim, uzaktan çalışma ve ev işlerinin aynı anda yapılması ve gerekli hijyen koşullarının sağlanması için kadınların daha fazla efor sarf ettiği görülmektedir. Araştırma verileri salgının kadın ve erkekler arasındaki eşitsizliği daha da arttırdığını veya görünür kıldığını gözler önüne seriyor. Araştırmada salgın döneminde ev işlerinde artış olup olmadığı irdelendiğinde, görüşülen her 10 kişiden 7’si hanesinde ev işleri nedeniyle görev ve sorumlulukların arttığını söylemiştir. Konuya cinsiyet açısından bakıldığında kadın ve erkeklerin verdiği cevaplardaki farklılıklar dikkat çekmektedir. İş yükünün arttığını söyleyen kadınların oranı (%69), erkeklerden (%49) fazladır. Dolayısıyla salgın sürecinde ev içi işlerde artış meydana gelmiş ve kadınlar bundan daha fazla pay almış görünmektedir. Araştırmada ortaya çıkan önemli bir diğer bulgu da salgının kadınları psikolojik olarak daha fazla etkilediği, salgının kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği daha da attırdığı gerçeğidir (www.ipsos.com).

Bozkurt (2020:129) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmaya katılanların %56,2’si salgın sürecinde iş verimliliklerinin düştüğünü söylerken bu veri cinsiyet bazında ele alındığında iş verimliliğinin düştüğünü söyleyen kadınların oranı (%60,5) erkeklerden (%50,15) daha fazla bulunmuştur. Cinsiyet açısından önemli bir diğer bulgu hanede yaşayan üye sayısı arttıkça online çalışan kadınların daha fazla etkilenerek verimliliklerinin düşmesidir. Araştırmanın bulgularına göre hanenin kalabalık olması online çalışan erkeğin verimliliğinde düşüşe neden olmamıştır.

Salgın sürecinde kadınlar çocuklarının uzaktan eğitimi, sokağa çıkma kısıtlaması olan aile üyelerinin işlerinin yapılması, değişen beslenme tarzı ve gıda maddelerinin talep edilmesi, alınan ürünlerin hijyen ve sterilizasyonu ile evden çalışma için yoğun çaba harcamıştır(Alpar,2020:176-178). Şenol ve Taştan’ın (2020:848)ev kadınları ile yaptıkları nitel çalışmanın bulguları da kadınların pandemi sürecini yorucu, sıkıcı ve stresli bir dönem olarak tanımladıkları görülmektedir.

Kadının artan iş yükü ise kadınlarda stresi tetiklemiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan son araştırmalar 18 yaşın altındaki çocuğu olan ebeveynlerin koronavirüs ve etkileri nedeniyle daha fazla stres yaşadıklarını göstermektedir. Cinsiyet bazında karşılaştırma yapıldığında babaların % 32’si akıl sağlığının daha fazla kötüleştiğini söylerken, annelerde bu oran %57’ye çıkmaktadır(Power,2020:68). Salgın sürecinde kreşlerin ve okulların kapalı olması ve çocuk bakımına duyulan ihtiyaç kadınların salgından daha fazla etkilenmesine yol açmıştır.

Birleşmiş Milletler raporlarında küresel düzeyde ücretsiz bakım ve ev işlerinin %75’nin kadınlar tarafından yapıldığını, salgın sürecinde aynı yaş grubundaki erkeklere göre kızların önemli oranda daha fazla ev işi yaptığını teyit etmiştir. ILO dünyadaki ortalama olarak kadınların her gün 4 saat 25 dakika ücretsiz iş yapmasına karşın, erkeklerin yaptığı ücretsiz iş saati 1 saat 23 dakika olduğunu aktarmaktadır(Aktaran Power,2020:67). Bütün bu sonuçlar ev içi işbölümündeki cinsiyet eşitsizliklerini ve bunun sonuçlarını göstermektedir.

Kısaca kadınların çalışma yaşamına katılması ve ekonomik özgürlüğünün olmasının onun ev içi işbölümünden muaf olması veya en azından eşitlikçi bir şekilde paylaşmasına yetmediği bu süreçte

de deneyimlenmiştir. Yaptığı Postcastlara katılan üç katılımcı ile yaptığı söyleşilerden yola çıkaran Ayanoğlu (2020) “Evde kal” kampanyasının, kadının salgın sonrası dönemde yeniden pozisyonlanmayı beklediği ve yeniden pozisyonlanması beklenen, ekonomik getiri sağladığı ev dışı görevini lağvetmeksizin, tam olarak bu tür kapsamlı bir “eve geri itilme” vakası teşkil ettiğini, dolayısıyla Engels’in andığı cinsiyet özgürleşmesinin ilk şartına halel getirdiğini hatırlatmaktadır. Yani kadının ücretli çalışması ev işleri yapma sorumluluklarını ortadan kaldırmamaktadır.

3.2. Salgın ve Aile içi Şiddet

Şiddet; kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması olası, her türlü cinsiyet temeli şiddet eylemi veya eylemin yapılacağına ilişkin tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanmasıdır. 2000’li yıllarda yapılan birçok çalışmanın ortak bulgusu ülkemizde her 3 kadından birinin eşinden fiziksel şiddet gördüğü gerçeğidir((Altınay&Arat,2007, KSGM 2009,KSGM, 2014). Konda Araştırma şirketinin yaptığı araştırmanın bulguları şiddet konusundaki algıların değiştiğine https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2020/09/Barometre_111_IstanbulSozlesmesi.pdf vurgu yapmakla birlikte özellikle şiddet ve fiziksel şiddetin uç noktası olarak kadın cinayetleri konusunda çok gelişme kaydedilememektedir. Çünkü kadına yönelik şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yani bunu meşrulaştıran ataerkil toplum yapısı bulunmaktadır.

Yapılan çalışmalar kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin krizler ve huzursuzluk dönemlerinde daha da arttığını ileri sürmektedir (Paterman vd.,2020:3). COVID-19 krizinde, “evde kal” çağrılarının istismarcı veya kontrolcü erkeklerle yaşayan yetişkinler ve çocuklar için risk oluşturduğu çeşitli kuruluşlarca vurgulanmıştır. Sokağa çıkma yasağı ve alınan diğer katı önlemler mağdurların kaçış, yardım arama ve başa çıkma yollarını ortadan kaldırmaktadır. COVID-19 pandemi sürecinde; evde kalma süresinin uzaması, işsizlik, ekonomik sorunlar, stres, aile ve arkadaşlarla iletişimin azalması, yardım hatlarına sınırlı erişim, adli yardım ve koruma hizmetlerine ulaşımın kısıtlanması gibi nedenlerle kadına yönelik şiddeti artmıştır. Nitekim BM Kadınları İcra Direktörü Phumzile Mlambo-Ngcuka 6 Nisan 2020 tarihli bir açıklamasında kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin korkutan artışına dikkat çekmiştir(<https://www.unwomen.org/>). Birleşmiş Milletler kadın bölümü tarafından yapılan başka bir çalışmada dünyanın her tarafından artan şiddet haberleri geldiği bilgisine yer verilmiştir. The Guardian’da (2020) yayınlanan bir makale ise aile içi şiddet olaylarındaki küresel artışı onaylamaktadır(theguardian.Com). Birleşmiş Milletler kadın ofisi (<https://www.unwomen.org/>) farklı ülkelerden gelen raporlardaki kadına yönelik pandemi döneminde artan şiddeti göz önüne alarak uyarılar yapmaktadır. Ülkelerden örneklerle desteklenen rapora göre aile içi şiddet olaylarında (Brezilya’da % 40 ile % 50’lik ve İspanyada % 20’lik) yaşanan artış dikkat çekicidir.

Medya, ulusal ve uluslararası kuruluşların raporları ve yapılan araştırmalar Dünya genelinde kadına yönelik şiddetin Covid-19 pandemisi döneminde arttığına işaret ediyor. Hatta bu raporlarda Faillerin virüsü kurbanları tehdit etmek veya izole etmek için bir korkutma taktiği olarak kullandıkları bilgisi de yer almaktadır. Yine bu raporlarda; yaşlı, engelli, yoksul, yoksul kalabalık ailelerde yaşayan veya etnik azınlığa dâhil kadınların daha büyük risk grubunu oluşturduğu ifade edilmektedir(Roesch vd.2020:2).

Kadına yönelik şiddetin artan hızından endişe duyanların başında hiç kuşkusuz feministler gelmektedir. Onlara göre salgınla bir kez daha toplum mühendisliği imkânı bulan ataerkil bakış açıları kadınları ev içinde konumlandırmayı tercih etmiştir. Corona virüsle mücadele eden eril devlet zihniyeti hem erkeklerin hem de devletin eril tahakkümünü de pekiştirmiştir (Ayanoğlu,2020). Bu nedenle, toplumsal ve duygusal yalıtılmışlıkla karşı karşıya kalan kadınların ev içi işlerden tek başlarına sorumlu tutulmalarının yıpratıcı, sömürücü ve ötekileştirici yönü görmezden gelinmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Nicel yaklaşımın kullanıldığı bu çalışma, genel tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada temel olarak COVID-19 pandemisinin devam ettiği günlerde ister evden çalışmak zorunda kalan ister ev kadını olsun kadınların salgını nasıl deneyimledikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma 18 Mayıs- 30 Mayıs 2020 tarihleri arasında Google Forms üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara Facebook, Whatsapp ve e posta yoluyla ulaşılmıştır. Araştırmaya 413 kadın katılmıştır. Araştırma sırasında Ramazan bayramı ve hafta sonu sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Bu nedenle, katılımcılara sosyal medya ağları yoluyla ulaşmak tek seçenek olarak görülmüştür. Katılımcılara whatsapp, facebook ve e posta mesajı yoluyla ulaşılmış ve anketin bulunduğu link verilerek, linki tıklayarak anketi doldurmaları istenmiştir. Dolayısıyla, linke ulaşmak ve anketi doldurmanın katılma “onay” anlamına geldiği kabul edilmiştir. Araştırma nicel yöntemle yapılmış olmasına rağmen genelleme yapmanın ötesinde kadınların deneyimlerini anlamaya odaklanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın cevap aradığı dört temel hipotez bulunmaktadır.

H1: Salgın sürecinde kadınların ev içi işlere ayırdığı zamanda artış meydana gelmiştir.

H2: Salgın sürecinde kadına yönelik şiddet artmıştır.

H3: İşlerini evden yapmak zorunda kalan çalışan kadınların iş yükleri artmıştır.

H4: Salgın sürecinde kadınlar ailesel rolleri dışına çıkamamışlardır.

5. ARAŞTIRMANIN VERİLERİ

5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan kadınların yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, gelir, hanede yaşayan üye sayısı ve sahip olduğu çocuk sayıları ile çalışıp çalışmadığı gibi demografik özelliklerine aşağıdaki tablo '1 de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan kadınların demografik bilgileri

Temel Özellikler	Frekans	%
Yaş		
21-24	18	4,4
25-29	53	12,8
30-34	63	15,3
35-39	72	17,4
40-44	55	13,3
45-49	57	13,8
50-54	46	11,1
55-59	37	9,0
60-64	11	2,7
Cevapsız	1	0,2
Toplam	413	100
Medeni Durum		
Evli	311	75,3
Bekar	102	24,7
Toplam	413	100
Eğitim düzeyi		
Okur yazar ama okul mezunu değil	2	0,5
İlkokul Mezunu	21	5,1
Ortaokul Mezunu	22	5,3
Liseve Dengi okul Mezunu	62	15,0
Üniversite ve Yüksekokul mezunu	217	52,5
Yüksek Lisans mezunu	49	11,9
Doktora mezunu	40	9,7
Toplam	413	100

Gelir Düzeyi		
Herhangi bir geliri olmayan	2	0,5
1000 TL ve altı	7	1,7
1001-2324	17	4,1
2325-3000	45	10,9
3001-4500	57	13,8
4501-6000	62	15,0
6001-8000	52	12,6
8001-10.000	66	16,0
10.001-12.999	40	9,7
13.000-15.000	27	6,5
15.001 ve üstü	38	9,2
Toplam	413	100
Hanede yaşayan birey sayısı		
1	30	7,3
2	60	14,6
3	119	29,0
4	135	32,9
5	46	11,2
6	11	2,7
7	5	1,2
8	4	1,0
Ücret Karşılığı Çalışma Durumu		
Halen çalışan	251	60,8
Çalışmayan	162	39,2
Çocuk Sayısı		
1	100	24,2
2	149	36,0
3	36	8,7
4	14	3,4
5	2	0,5

Buna göre kadınların %63,2'si 21-44 yaş aralığında bulunmaktadır. Kadınların %75'i evli, %74,1'i Üniversite ve Yüksekokul veya üstü mezun, %83,8'i dört ve daha az kalabalık ailelerde yaşamaktadır. Kadın katılımcıların %26,1'nin çocuğu yoktur. Çocuğu olduğunu söyleyen 301 kadın katılımcının yarıya yakının (49,5) 2 çocuğu bulunmaktadır. Bunu %33,2 ile 1 ve %12 ile üç çocuğu olanlar takip etmiştir. Ayrıca 14 kadın katılımcının 4 ve 2 kadınında 5 çocuğu bulunmaktadır. Bu verilere göre kadınların eğitimli, genç yaş kategorisinde, kalabalık olmayan ailelerde yaşadıkları ve çocuk sayısının da düşük olduğu görülmektedir. Kadınlar orta gelir düzeyinde bulunmaktadır.

5.2. Aile de Kadına Yönelik Şiddet

Türkiye'de her üç kadından birinin eşinden fiziksel şiddet gördüğü gerçeği ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin krizler ve huzursuzluk dönemlerinde daha da arttığı bilgisinden yola çıkarak katılımcıların fiziksel ve psikolojik şiddet yaşayıp yaşamadıklarını anlamak için likert tarzı sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Ev içi Psikolojik ve Fiziksel Şiddete İlişkin Önermelere Katılma Oranı

	Kesinlikle Katılmıyorum Frekans/%	Katılmıyorum Frekans/%	Kararsızım Frekans/%	Katılıyorum Frekans/%	Tamamen Katılıyorum Frekans/%	Toplam
Salgın günlerinde eşimle daha sık tartışma yaşıyoruz.	129 (39,1)	77 (23,3)	58 (17,6)	39 (11,8)	27 (8,2)	330
Salgın döneminde eşim sık sık bana küfür/hakaret ediyor.	267 (82,7)	29 (9)	15 (4,6)	4 (1,2)	8 (2,5)	323
Salgın döneminde eşim sık sık öfkeleniyor.	164 (50,6)	66 (20,4)	41 (12,7)	30 (9,3)	23 (7,1)	323
Eşim salgın günlerinde bana bazen vurur.	302 (94,1)	12 (3,7)	3 (0,9)	0(0)	4 (1,2)	321

“Salgın günlerinde eşimle daha sık tartışma yaşıyoruz” önermesine kadınların %8,2’si “tamamen katılıyorum”, %11,8’si ise “katılıyorum” şeklinde cevaplamıştır. Buna göre kadınların %20’si salgın günlerinde eşiyile daha fazla tartışma yaşamaktadır. Bu soruda kadınların %17,6’sı ise “kararsız” kalmıştır. Psikolojik bir şiddet türü olarak küfür/hakaretle ilgili önermeye “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların çok küçük bir oranının (%3,7) bu şiddet türüyle karşılaştığı görülmektedir. Kadınların %16,4’ü ise “salgın döneminde eşim sık sık öfkeleniyor” önermesine katılmıştır. Tablo 2’de görülebileceği gibi fiziksel şiddetle ilgili önermeye katılımlardan sadece 4’ü eşinin kendisine vurduğunu söylemiştir. Bu dört kadından birinin ise bunun ilk kez bu dönemde olmasının salgın süreciyle açıklanmıştır.

“Salgın sürecinde kadına yönelik şiddet artmıştır” yönelik hipotezimiz ispatlanamamıştır. Ancak bu aile içinde şiddetin yaşanmadığı anlamına da gelmemektedir. Salgın sürecinde aile içi şiddeti anlamaya çalıştığımız bu veriler iki anlama gelebilir. Bunlardan birincisi covid-19 salgın sürecinde aile de kadın yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarında bir artış yaşanmamıştır. İkinci ve daha akla yatkın olan anlamı ise şiddetin “beyan” edilmeme olasılığıdır. Bilindiği gibi eğitimli, meslek sahibi, ekonomik bağımsızlığı olan ve toplumda belli bir yer edinmiş kadınların şiddete uğradığını paylaşımları kolay olmamaktadır. Araştırmamıza katılan kadınların büyük çoğunluğunu üniversite mezunu, akademisyen, öğretmen, sağlık çalışanı, vb. çeşitli meslekleri yerine getirmektedirler. Dolayısıyla kadına yönelik şiddeti olağan görme yerine saklama eğilimi sergileme yoluna gidebildikleri akılda tutulmalıdır.

5.3 Online Çalışmanın Zorlukları

Coronavirüs nedeniyle hazırlıksız ve aniden geçilen çevrimiçi çalışma kadınlar için birçok olumsuzluğa neden olmuştur. Katılımcı kadınlara “*Korona virüs salgını döneminde işinizi evden yapıyorsanız bu tür çalışmanın zorluklarını belirtir misiniz?*” Diye yönelttiğimiz açık uçlu soruya 163 katılımcı cevap vermiştir. Katılımcıların açık uçlu bu soruya verdikleri cevaplar 6 temel başlıkta toplanarak, aşağıda yer almıştır.

1. Artan ev içi iş yükü sorunları: Değişen mesai kavramına dikkat çeken katılımcılar mesai günü, saati ve öğle arası gibi kavramların ortadan kalktığını, ev işi gereklilikleri ile mesleki işin gereklilikleri arasındaki sınırı belirlemenin zor olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bunun sonucu olarak ev içi işbölümünde daha fazla rol aldıkları bununda iş yüklerini artırdığı ve daha fazla çaba harcamak zorunda kaldıklarını söylemişlerdir.

2. Psikolojik sorunlar: ifade edilen psikolojik sorunlar arasında; odaklanamama, dikkatini toparlayamama, motivasyon zorluğu, verimliliğinin düşmesi ve ani gelişen sürece uyum problemleri ile uyku bozuklukları bulunmaktadır.

3. Meslekle ilgili sorunlar: Özellikle öğretmen veya öğretim üyesi olan katılımcılar aniden gelişen bir süreçle uzaktan eğitime başlanmasının hem uyum hem de hazırlık anlamında zorluklar yarattığını ifade ederek, derse hazırlanmanın zaman aldığını ve öğrencilerle görüşmek için çok fazla zaman harcadıklarını söylemiştir.

4. Çocuklarla online çalışmaya bağlı sorunlar: Dile getirilen bir diğer sorunda özellikle küçük çocukları ile on line eğitim yapmanın eğitim yapılan ortamın sessizliği ve düzeni açısından yarattığı sorundur. Kadınlar “çocuğum odaya geldiği zaman derse konsantre olamıyorum” veya “aynı anda ev işi-çocuk bakımı-işe yetişmekte zorlanıyorum” gibi ifadeler kullanmıştır. Çocuklarla birlikte ev işlerini ve iş yeri işlerini organize etmek zaman planlaması açısından sorun yaratmıştır.

5. Sağlık sorunları: Hareketsiz yaşam tarzı ve online çalışma ile boyun ve eklem ağrılarının arttığını dile getiren katılımcılar bulunmaktadır.

6. Teknoloji ile bağlantılı sorunlar: internet bağlantısı, teknik sorunlar ve alt yapı sorunları ve on line çalışmaya uyum sağlama sorunları yaşanmıştır.

Kısaca covid-19 pandemisi sürecinde işlerini evden yürütmek zorunda kalan kadınlar artan iş yükü, çocuklarla online çalışmanın zorluğu, ortadan kalkan mesai kavramı, odaklanma problemi, motivasyon zorluğu, verimliliğin düşmesi ile ani gelen değişikliğe uyum sorunları yaşamıştır. Ayrıca, teknolojik altyapının yetersizliği ve eksikliği nedeniyle yaşanan sorunlar, teknoloji kullanımına bağlı boyun ve eklem ağrıları gibi sağlık sorunları artmıştır.

5.4. Ev İçi İşbölümünün Eşitsiz Doğası

Katılımcıların salgın sürecinde iş yüklerinin artıp artmadığını ortaya çıkarmak amacıyla geleneksel olarak kadına yüklenen (yemek, bulaşık, temizlik, çamaşır vb.) işlere salgın öncesi ve salgın sürecinde bir günde ortalama kaç saat vakit ayırdıklarını tespit etmek için sorduğumuz soruya verilen cevaplar Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3: Salgın Öncesi Ve Salgın Sürecinde Ev İçi İşlere Harcanan Zamana Göre Dağılım

Süre	0-1 saat (%)	2-4 saat (%)	5-6 saat (%)	7-8 saat (%)	9 saat ve üstü (%)
Salgın Öncesi	90 21,8	277 61,8	37 9	4 1	5 1,2
Salgın Dönemi	23 5,6	173 41,9	164 39,7	38 9,2	15 3,6

Salgın öncesinde kadınların %61,8’i ev işleri için 2-4 saat zaman harcadığını söylemiştir. Kadınların %21,8’i ise bir günde ev işleri için 0-1 saat arasında zaman harcamaktadır. Salgın öncesi ev işleri için bir günde 5-6 saat harcayana kadın oranı %9 iken salgın sırasında bu oran %39,7’ye yükselmiştir. Yine salgın öncesinde ev işleri için bir günde 7-8 saat arasında zaman harcayan kadınlara karşın salgın sürecinde bu oran %9,2’ye çıkmıştır. Ayrıca salgın öncesinde sadece 5 kadın 9 saat ve üstü süreyi ev işlerine harcıyorum derken, salgın sürecinde bunu yaptım diyen kadınlar 3 kat artarak 15 olmuştur. Yani salgın öncesinde ev işleri için 5 saatten fazla zaman harcayan kadın oranı %11,2 iken, salgın sürecinde 5 saat ve üstü zaman harcayan kadınların oranı 5 kat artarak kadınların yarısına (%52,5) ulaşmıştır.

Salgın öncesinde evinize ev işleri için bir yardımcı (gündelikçi) gelir miydi? Salgın döneminde bu konuda bir değişim oldu mu? Sorusuna verilen cevaplar kadınların %70’sinin temizlik için yardımcısı olmadığı, yani evin temizliğini salgın öncesinde de kendisinin yaptığı anlaşılmaktadır. Kadınların %26,3’ü ise salgın öncesi yardımcısı olduğu, ancak salgın sebebiyle bu yardımdan mahrum kaldığını söylemiştir. Yine kadınların %2,2’si ise salgın döneminde de temizlik için yardım almaya devam etmiştir. Bu sonuçlar ev işlerinin kadının işi olduğu yönündeki yaygın kanının bir sonucudur.

Salgın öncesinde çalışan eş ve çocuklar dışarıda oldukları için bir öğünlerini dışarıda yerken, salgınla gelen eve kapanma evde hazırlanması gereken bir öğün daha anlamına gelmiş, sürekli evde olmak evin temizlik ve hijyeni için daha fazla çaba gerektirmiş veya işe giden eş veya çocukların akşam eve geldiklerindeki temizliği gibi işler kadının iş yükünü artırmıştır. Bu bulgular daha önce yapılan nitel bir çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Şenol ve Taştan(2020:844) ev kadınları ile yaptıkları görüşmelerde, ev içerisindeki temizlik alışkanlıklarında meydana gelen değişimlere işaret ederek, evin düzenin ve gündelik rutinlerin tamamen değişmesine bağlı olarak kadınların ev içi sorumluluklarında artış meydana geldiği bulgularına ulaşmıştır.

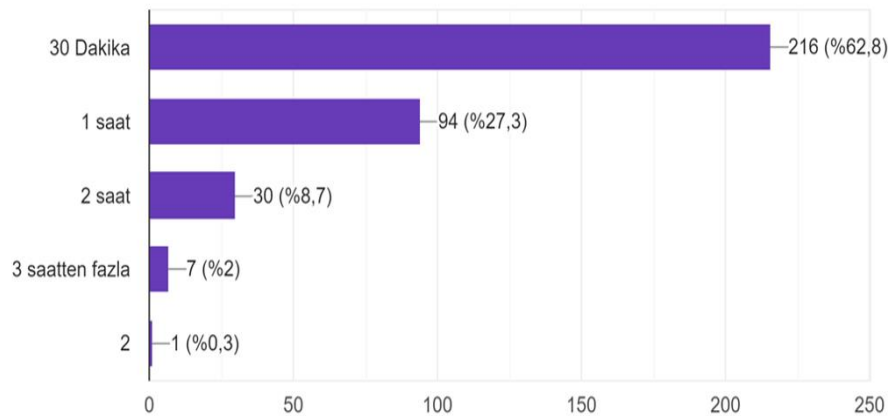
Geleneksel olarak kadına yüklenen ev içi işlerin salgın döneminde de kadınlar tarafından yapılmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Tablo 4’de hanedeki ev işi işlerin kimin tarafından yapıldığına yer verilmiştir.

Tablo 4: Ev içi İşbölümünde Kimlerin Rol Aldığına İlişkin Dağılım

Rol Alan Kişiler	Çamaşır/bulaşık Frekans (%)	Yemek Frekans (%)	Temizlik Frekans (%)	Çocukların Derslerine Yardım Frekans (%)
Ben(Kadın)	287 69,8	251 61,1	204 49,5	109 43,1
Eşim				5 2,0
Eşim ve Ben	66 16,1	88 21,4	112 27,2	56 22,1
Ben, eşim ve çocuklarım	27 6,6	28 6,8	61 14,8	33 13,0
Aile büyüklerimiz	24 5,8	32 7,8	16 3,9	5 2,0
Yardımcım	-	-	5 1,2	
Diğer	7 1,7	12	14 3,4	17,8

Kadınların %69,8'i "çamaşır ve bulaşık", %61,1'i yemek, %49,5'i temizlik ve %43,1 çocuklarının derslerine kendilerinin yardım ettiğini söylemiştir. Çocuklarının derslerine "eşim" yardım eder diyen sadece 5 kadın bulunmaktadır. Temizlik işlerini eşimle birlikte yapıyoruz veya eşim ve çocuklarımla birlikte yapıyoruz diyen kadınların oranı %42'i dir. Buna göre aile içinde en fazla paylaşılan ev içi sorumluluk "temizlik" olmuştur. Bunu %35,1 ile "çocukların derslerine yardım" etmek takip etmiştir. Aile büyükleri çamaşır/bulaşık (%5,8), Yemek (%7,8), temizlik (1,2) ve çocukların derslerine yardım (%2,0) kategorilerde iş bölümüne dâhil olmakla birlikte kadınların ev işleri ve çocuk eğitiminden birinci derecede sorumlu olduğu görülmektedir. Tablo 4'e bakıldığında çamaşır/bulaşık, yemek ve temizlik işlerini tek başına üstlenen erkek yoktur.

Salgın sürecinde kadınların iş yükleri üzerinde etkili olan bir diğer gelişmede salgın sürecinde virüsten korunmak adına dışarıdan eve getirilen/internet üzerinden alınan veya dışarıdan sipariş verilen ürünlerin sağlığa uygun hale getirmek olmuştur. Kadınlar günlük iş saatlerine ilave olarak bir de bu ürünlerin temizliği için çaba harcamak zorunda kalmıştır.

Şekil 1: Kadınların Salgın Günlerinde Hijyen için harcadığı süreler

"Salgın nedeniyle marketten aldığımız ürünleri dezenfektan işleminden geçirmek, yıkamak, silmek gibi işlemlere bir günde ortalama ne kadar süre harcıyorsunuz" sorusuna verilen cevaplar katılımcıların %62,8'i, (216) 30 dakika, %27,4'ü (94) 1 saat, %8,7'si (30) 2 saat, %2'si 3 saatten fazla zaman ayırdığını göstermektedir. Kadınların hâlihazırda yapmakta oldukları ailesel rolleri arasına birde salgına bağlı işler eklendiğinde kadınların iş yükleri aşırı oranda artmıştır.

5.5. “Kadınlık” algıları

Araştırmada kadınların salgınla ilgili öznel deneyimlerine odaklanılarak, bir kadın olarak salgın sürecini nasıl yaşadıklarını ortaya çıkarmak amacıyla açık uçlu sorular da yöneltilmiştir. Açık uçlu soruların ilki “salgın sürecinde sadece kendiniz için yaptığınız üç etkinliği belirtiniz” şeklindedir. Kadınların cevapları; film/dizi/belgesel/sanal tiyatro izlemek, kitap okumak, sanal müze gezmek, sanatsal etkinlikler (seramik, enstrüman çalmak,) yapmak, müzik dinlemek, bahçeyle ilgilenmek, hobi (ahşap boyama, örgü, dikiş, puzzle, yabancı dil öğrenmek), sportif faaliyetler (yürüyüş, yoga, pilates), online alışveriş, öykü yazmak, evcil hayvanı ile ilgilenmek olarak sıralanmıştır. Bunların yanı sıra belirtilen diğer etkinlikler kadının ya yaptığı işle(eğitim almak, online eğitim almak, makale yazmak vb.) ya da ailesel rolleri ile (yemek, temizlik)yakından bağlantılı ve onların uzantısı niteliğindedir. Dolayısıyla kadınların bu süreçte de geleneksel rolleri dışına çıkamadıkları ve kendilerini bu roller içinde tanımladıkları görülmektedir.

Kadınların salgın sürecini nasıl deneyimledikleri ile ilgili ikinci açık uçlu sorumuz “Bir kadın olarak bu salgında neler deneyimledikleri” üzerinedir. Dile getirilen deneyimler ev işleri ve uzaktan çalışmanın birlikte yapılmasının zorluğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Açık uçlu sorularda kadınlar üyesi olduğu ailesini öne çıkararak, kendilerini öncelikle “ev kadını”, “eş” ve “anne” olarak gördükleri anlaşılmıştır. Yani kadınların “kadınlık” algısı ev ve aile ile sınırlı kalmıştır.

Nitekim “korona virüsle ilgili yapılan haberler, yorumlar, açıklamalar sizi nasıl etkiliyor?” sorusuna kadınların %10’u “ailemi kaybetmekten korkuyorum”, derken, “hastalığa yakalanıp ölmekten korkuyorum”, diyen kadınlar sadece %3,7’i dir. Kadınların kendisi için varoluşsal kaygılar yerine ailesi için bu kaygıları daha yoğun yaşadıkları görülmüştür. Kadınların toplumsal beklentilere uygun olarak “fedakar anne ve eş” rollerini içselleştirdikleri ve oldukça eğitilmiş bir kadın grubu olmalarına karşın “kadınlık” bilgilerinin geleneksel kalıplara hapsedilmiş olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Covid-19 Pandemi süreci Araştırmamıza katılan kadınları temelde üç noktada etkilemiş görülmektedir. Bunlardan birincisi anne, eş ve ev kadınlığı rolleri ve onların uzantıları nedeniyle görev ve sorumlulukları artmıştır. İkincisi uzaktan çalışmak zorunda kalan özellikle küçük çocuğu/ okul çağında çocuğu olan anneler bu farklı rollerini yerine getirirken çok daha fazla yorulmuştur. Üçüncü olarak ise, kadınlar psikolojik ve fiziksel şiddet ile karşılaşmışlardır. Yine bu süreçte işine son verilen, ücretsiz izne gönderilen kadınlara da rastlanmıştır. Aynı şekilde eşin işini kaybetmesi de aile içindeki çatışma noktası olarak kadını da etkilemiş ve iş yükünü artırmıştır. Pandemi sürecinde kadınların ev ve iş yaşamı arasında kaldığı, bu arafta kalmışlığın kadınların çok daha fazla emek harcamak zorunda bıraktığı, kadınların pandemi sürecinde işlerini kaybetme dolayısıyla daha da yoksullaştığı yani “salgının kadınsılaşması” kavramını kullanılabilir kılmaktadır. Kadınlar, COVID-19 salgını öncesinde de dünyadaki ücretsiz bakım işlerinin çoğunu yapıyor olsa da, yapılan araştırmalar, salgının ve ardından gelen yasakların kadınların iş yükleri üzerinde çok ciddi artışa neden olduğunu göstermektedir. Hem Dünya’da hem de Türkiye’de yapılan çalışmalar kadınların özellikle çocuk bakım, derslerine yardım etmek, ev işleri, yemek vb. ev içi görevlerindeki aşırı artışa işaret etmektedir. Nitekim çalışmamıza katılan kadınların tüm kategorilerde aldığı sorumluluk yaklaşık iki katına yükselmiştir.

Ayrıca kadınların bir kadın olarak pandemi sürecini nasıl deneyimlediğine ilişkin öznel bilgilerini anlamaya için yönelttiğimiz açık uçlu sorularda kadınların kendilerini ailesel roller içinde tanımladıkları, aileyi kendisinin önüne koyduğu görülmüştür. Özellikle salgın sürecinde hijyenin ne kadar önemli olduğuna ilişkin yapılan sürekli hatırlatmalar kadınların başat rol üstlenerek evin hijyeni ve aile üyelerinin sağlığını koruma adına da özel çaba sarf ettiği dolayısıyla zamanını neredeyse tamamını ailesi için harcadığı görülmektedir. Nitekim diğer gündelik yaptığı işlere ilaveten kadınların

%90'nı bir günde ortalama 30 dakika ile bir saatini evin ve alınan ürünlerin hijyen koşullarına uygun hale getirilmesi için ekstra zaman harcamaktadır.

Ev içi işbölümünün eşitlikçi bir görünüm arz etmediği ev işlerinin yaklaşık %75-80'ni kadınların yaptığı bilinmekle birlikte salgın sürecinde kadınların daha fazla sorumluluk aldıkları anlaşılmaktadır. Çamaşır, bulaşık, yemek, temizlik ve çocukların bakımı ile derslerine yardım gibi işlerde kadınlar daha fazla rol almış, kadınların iş yükleri artmıştır. İşleri uzaktan yapan kadınlar ise özellikle evde küçük çocuklarla çalışmanın zorluğunu daha fazla yaşadıklarını söylemiştir. Canlı ders, toplantı vb. etkinlikler küçük çocuklarca bölünebildiği, ortamın izole edilmesinin güç olduğu, küçük çocuğunun dersleri için üstlenilen "öğretmen" rolünün zorlayıcı olduğu dile getirilen sorunlar arasındadır. Özellikle hızla geçilen çevrim içi çalışma teknolojinin kullanımı noktasında eğitimcileri hazırlıksız yakalamış ve uyum konusunda kadınları olumsuz yönde etkilemiş görünmektedir. Çalışan kadın ve ev kadını rollerinin aynı anda yerine getirilmek zorunda kalınması kadınların çifte yük altında ezilmesine yol açmıştır. Ayrıca pandemi sürecinde kadınların; uykusuzluk, odaklanamama, verimlilik düşüşü ve dikkatini toparlayamama gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları dile getirilmiştir. Bu süreçte kadınlar eklem ve boyun ağrıları gibi sağlık sorunları da yaşamıştır.

Şiddet ne yazık ki kadınların bir gerçeğidir ve bu sokağa çıkma yasakları yani sosyal izolasyon nedeniyle aile içinde yaşanan tartışmalar ile fiziksel şiddet olaylarının arttığı gerek uluslararası örgütler gerekse ulusal kuruluşlar ve kadın örgütleri tarafından sık sık dile getirilerek konuya dikkat çekilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların sadece 4 kadın fiziksel şiddete maruz kaldığını söylese de, bilindiği gibi eğitilmiş kadın gruplarında şiddeti bildirme oranı düşüktür. Araştırmamıza katılan kadınların eğitilmiş bir grup oluşturduğu % 74'1'nin Üniversite ve Yüksekokul veya üstü mezun olduğu görülmüştür. Bu nedenle, aile içinde kadına yönelik şiddet azaldığı anlamına gelmemektedir.

Öneri olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik etkili önlemlerin alınarak uygulamaya konulması, ev içi işbölümünün eşitsiz doğası hakkında farkındalık yaratılması ve erkeklerin ev içi işlerde daha fazla sorumluluk alması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsay, J., Terlit, M. (2020). The Impact of COVID-19 on Gender Equality, <https://www.nber.org/papers/w26947.pdf> erişim tarihi 9.8.2020

Alpar, B.I. (2020). Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Ve Hane İçi Emeği, Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri, Editörler: Dilek Demirbaş, Veysel Bozkurt, Sayım Yorğun, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Ayanoğlu, Z. N(2020). Karantina Belleği: Ev İçi Emeğe Radikal Feminist Bakış, Birikim, <https://www.birikimdergisi.com/guncel/10168/karantina-bellegi-ev-ici-emege-radikal-feminist-bakis>

Birleşmiş Milletler, The Shadow pandemic: Violence Against Women and Girls and Covid-19, <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic> erişim tarihi 14.08.2020

Bozkurt, V. (2020). Salgının Belirsizliği Huzursuzluğu Artırdı. <https://www.hurriyet.com.tr/amp/yazarlar/sibel-bagci-uzun/salginin-belirsizligi-huzursuzlugu-artirdi-41501744> erişim tarihi 1.05.2020.

Bozkurt, V.(2020). Pandemi Döneminde Çalışma: Ekonomik Kaygılar, Dijitalleşme Ve Verimlilik, Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri, Editörler: Dilek Demirbaş, Veysel Bozkurt, Sayım Yorğun, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Bradbury, C., Jones, RN., Isham, L.(2020)he Pandemic Paradox: The consequences of Covid-19 domestic violence, Journal of Clinical Nursing <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jocn.15296>, erişim tarihi 9.08.2020

- Canatan, A.(2017). Bir Amerikan Sosyoloğu Talcott Parsons, Konya: Çizgi Kaitabevi
- Günindi Ersöz, A.(1999). Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti Tutum Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı: Kamu’da Yönetici Olarak Çalışan kadınlar Örneği. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- IPSOS(2020). Koronavirüs Salgınıyla Mücadelede En Başarılı Ülke Türkiye, <https://www.ipsos.com/tr-tr/koronavirus-salginiyla-mucadelede-en-basarili-ulke-turkiye> erişim tarihi, 11.8.2020
- Konda İstanbul Sözleşmesi (2020). https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2020/09/Barometre_111_IstanbulSozlesmesi.pdf erişim tarihi 2.9.2020
- Peterman,A.,Potts,A.,O’Donnell,M.,Thompson,K.,Shah,N.,Oertelt-Prigione,S.,and Van Gelder, N.(2020). Pandemics and Violence Against Women and Children <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2020/05/press/pandemics-and-violence-against-women-and-children/pandemics-and-vawg-april2.pdf> erişim tarihi 14.08.2020
- Power,K. (2020). The COVID-19 pandemic has increased the care burden of women and families, Sustainability: Science, Practice and Policy, 16:1, 67-73, DOI: 10.1080/15487733.2020.1776561.
- Roesch, E.,Amin, A.,Gupta,J.,Garcia-Moreno, C.(2020). Violence against women during covid-19 pandemic restrictions, <https://www.bmj.com/content/bmj/369/bmj.m1712.full.pdf> erişim tarihi 14.08.2020
- Şenol, D. & Taştan, A. (2020). “Covid-19 (Corona Virüs) İle Mücadelenin Görünmez Kahramanları: Ev Kadınları”, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(27):831-851.
- The Guardian, Deadlocks in the world increase domestic violence, <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence> erişim tarihi 14.08.2020